

6.1.C. L'ASSEMBLEA NACIONAL CATALANA (ANC): MOVIMENT I POLÍTICA

Blanca Serra i Puig ¹

Resum

«L'Assemblea Nacional Catalana (ANC): moviment i política» tracta dels antecedents, característiques, objectius i full de ruta d'aquesta organització, que va convocar l'11 de setembre de 2012 amb el lema *Catalunya, nou Estat d'Europa*, la mobilització popular més important realitzada en la història de la Catalunya contemporània. Analitza l'evolució més recent del moviment independentista català, especialment les mobilitzacions dels anys 2006 a 2011. Situa aquests fets en el context de la complexitat de la societat catalana, en el marc de la crisi global. Observa les coincidències i diferències del moviment independentista amb el moviment del 15-M i planteja l'anàlisi de l'independentisme català i l'ANC com un moviment social amb característiques noves, entre les identitats de resistència i les identitats de projecte, enfrontat a la globalització capitalista.

Resumen

«La Asamblea Nacional Catalana (ANC): movimiento y política» aborda los antecedentes, características, objetivos y hoja de ruta de esta organización, que convocó el 11 de septiembre de 2012, bajo el lema *Cataluña, nuevo estado de Europa*, la movilización popular más importante registrada en la historia de la Cataluña contemporánea. Analiza la evolución más reciente del movimiento independentista catalán, especialmente las movilizaciones de los años 2006 a 2011. Sitúa estos hechos en el contexto de la complejidad de la sociedad catalana, en el marco de la crisis global. Observa las coincidencias y diferencias del movimiento independentista respecto del movimiento del 15-M y plantea el análisis del independentismo catalán y la ANC como un movimiento social con características nuevas, entre las identidades de resistencia y las identidades de proyecto, enfrentado a la globalización capitalista.

Abstract

«The Assemblea Nacional Catalana (ANC), movement and politics» deals with the background, characteristics, objectives and road map of this organization, which called the demonstration of September 11, 2012, under the theme *Catalonia, new state of Europe*, and which was the most important popular mobilization recorded in the history of contemporary Catalonia. It analyzes the latest developments in the Catalan independence movement, especially the mobilizations of the years 2006 to 2011. It places these events in the context of the complexity of Catalan society and in the context of the global crisis. It takes into account the similarities and differences of the independence movement and the 15-M movement and raises the question of the Catalan independence movement analysis and the ANC as a social movement with new

¹ Blanca Serra i Puig (Barcelona, 1943) és llicenciada en filologia clàssica i catedràtica de llengua a l'ensenyament secundari. Va participar en la fundació de l'Assemblea de Catalunya i ha tingut una activitat política continuada, sempre dins del moviment d'alliberament nacional català: membre fundadora del PSAN, el PSAN-provisional i l'IPC. Ha continuat en el món independentista en organitzacions de lluita per la llengua com la CAL i la FOLC, i en l'activitat política des de la Junta directiva de la Plataforma pel Dret de Decidir, les consultes sobre la independència i el Secretariat Nacional de l'Assemblea Nacional Catalana. Entre altres publicacions és autora, juntament amb Josepa Huguet, de l'estudi *El jovent opina. Llengua i ensenyament als instituts públics de Catalunya*, Oikos-tau, Barcelona, 1993.

features, including the identities of resistance and project identities, faced with capitalist globalisation.

L'11 de setembre de 2012 centenars de milers de persones culminaven a Barcelona en ocasió del Dia Nacional l'anomenada Marxa cap a la Independència, que havia començat el 30 de juny a la Seu Vella de Lleida. Un milió i mig, segons alguns; cap al milió, segons altres; en tot cas, la mobilització més gran registrada a Catalunya i probablement a Europa en les últimes dècades.

No es tractava d'una mobilització sense base organitzativa o sense direcció, ni tampoc no era una simple anella de la cadena de mobilitzacions que havia començat a l'entorn del 2005 amb l'activitat política de la Plataforma pel Dret de Decidir (PDD). Aquesta Plataforma havia plantejat en anys anteriors una important reflexió política sobre les estructures autonòmiques i la transició postfranquista i havia definit la situació del moment com de «col·lapse del sistema autonomista-estatutari i renovació per part de l'Estat Espanyol de les seves pràctiques de sempre: despotisme centralista, esquarterament i anorreament de la nació catalana, escanyament econòmic planificat a consciència, repressió de la dissidència, negació cultural» (PDD, 2008). Constatava aleshores la PDD, en el mateix balanç, que des dels parlaments (dels Països Catalans) i des de les instàncies socials íntimament lligades al règim autonomista i condicionades per ell, no sorgirà cap iniciativa que planti cara a aquesta situació i que lideri els anhels de dignitat nacional i de llibertat i justícia social del conjunt del poble català». I assegurava «la necessitat d'articular políticament un espai de defensa del país i d'avanç cap el camí de sortida de l'atzucac autonomista: la sortida a través de l'exercici del dret de decidir com a poble i d'exercir l'autodeterminació política».

Totes aquestes anàlisis havien anat acompanyades de mobilitzacions cada cop més massives, de més de mig milió de participants, singularment la del 18 de febrer de 2006 amb el lema «Som una Nació i tenim el Dret de Decidir», que no va comptar amb el suport de cap partit polític institucional ni

cap institució cultural de referència, i la de l'1 de desembre del 2007 sota el lema «Som un nació i tenim dret a decidir sobre les nostres infraestructures», que ja va comptar amb la participació d'algunes forces polítiques i sindicals. El 18 de juny de 2007 s'havia celebrat el referèndum sobre el nou estatut amb una participació escassa que no arribava al 50% i un significatiu 27% de rebuig. El nou estatut de Catalunya naixia, doncs, amb un perdigó a l'ala i immediatament va ser retallat en el seu pas per la comissió constitucional del Congrés, presidida per Alfonso Guerra, i el ple del congrés; després seria recorregut pel PP i la institució del *Defensor del Pueblo* al Tribunal Constitucional, que trigaria tres anys a tornar-lo a retallar i reinterpretar fins a neutralitzar-lo per complet políticament. El col·lapse estatutari ja tenia, doncs, la seva versió legal.

Entre el 2007 i el 2009 se succeeixen els moviments que qüestionen tant el sistema monàrquic com el sistema autonòmic o el sistema capitalista, el qual dóna ja clars símptomes d'una crisi profunda (esclata la bombolla financera i la bombolla immobiliària amb tota la seva virulència). És el que alguns politòlegs han anomenat «El moment de dir prou».²

El següent moviment polític important que cal constatar per entendre la gegantina mobilització de setembre de 2012 comença el 13 de setembre de 2009 a la petita vil·la d'Arenys de Munt (Maresme) i arriba fins al 10 d'abril de 2011 a la capital de Catalunya, Barcelona. Es tracta del moviment popular de les consultes/referèndums sobre la independència de la nació catalana; és un moviment nou amb components polítics i organitzatius inèdits, que val la pena analitzar breument.

En primer lloc, trobem l'autoorganització popular per pobles o, màxim, comarques, composta exclusivament de voluntariat amb una jerarquia de funcionament basada en les capacitats de cadascú i la disponibilitat de temps dels voluntaris. En segon lloc, l'operatiu que requeria la fiabilitat de cada consulta pressuposava un grau alt de confiança entre els voluntaris, capacitat

² Jordi Matas i Jordi Muñoz a la presentació d'un llibre amb aquest títol d' Antoni Strubell , *El moment de dir prou*, Pagès editors, 2009, Centre Cultural Lleidatà.

d'organització i de formació del voluntariat per arribar al màxim de gent simpatitzant, refractària, indiferent o contrària al tema de la consulta, formalitat en els compromisos adquirits, fiabilitat en la recaptació de diners, serietat i seguretat en el tractament informàtic... En tercer lloc hi ha els components eminentment polítics: es tractava d'unes consultes fetes al marge de la legalitat espanyola i que, per tant, comportaven riscos personals i la recerca d'una seguretat jurídica nova. La pregunta consensuada per a totes les consultes era suficientment clara i explícita: «*Està d'acord que la nació catalana (o Catalunya) esdevingui un estat de dret, independent, democràtic i social integrat a la Unió Europea (a Europa)?*», i els electors cridats a participar amb un SÍ, un NO o un vot en blanc eren totes les persones de 16 anys en amunt empadronades al municipi on es feia la consulta, sense distinció de cap tipus. En quart lloc, cal destacar l'ús de les noves tecnologies i de les xarxes socials posades al servei de la radicalitat democràtica; aquesta «novetat» va augmentar extraordinàriament la capacitat d'organització, gestió i participació en un moviment polític de gran abast social.

En total es van fer, apart d'Arenys de Munt, cinc onades de consultes a 554 localitats amb un total de 885.000 vots i més de 60.000 voluntaris organitzats, en una campanya sostinguda durant gairebé dos anys complets

Es tractava, doncs, d'un procés social autoconvocat, autoorganitzat i autofinançat en un exercici notable de sobirania popular que va tenir el poder de posar en el centre del debat polític la qüestió de la independència de Catalunya, de posar en qüestió la legalitat de l'Estat Espanyol, de confrontar legalitat i legitimitat democràtiques, d'augmentar l'autoestima de la gent, de provocar la clarificació política entre partits, institucions, entitats i sindicats, d'assajar estratègies d'unitat per la base, de demostrar que el projecte independentista és inclusiu i busca la participació més àmplia des dels catalans de tota la vida fins a l'últim nouvingut empadronat a les nostres poblacions i que no és un fi en sí mateix sinó una eina imprescindible per a la millora social.

Les actuacions de la PDD i l'acció de les consultes sobre la independència van preparar la reacció que es va produir el 2010 arran de la sentència del Tribunal Constitucional sobre el nou Estatut. S'havia anat acumulant una gran tensió i unes pressions explícites sobre el Parlament de Catalunya que reclamaven un acte de sobirania si la sentència, com era de preveure, de fet, invalidava l'estatut, com així es va produir. La mobilització de protesta i d'indignació moral popular va ser enorme, com enorme era la frustració.

Si comparem les mobilitzacions del 10 de juliol de 2010 i la més recent de l'11 de setembre de 2012, totes dues multitudinàries i la segona encara més gegantina que la primera, trobarem alguns punts de coincidència i molts punts de diferència, que val la pena considerar.

En la de 2010, hi havia un context molt concret —la sentència del Tribunal Constitucional— que esperonà una reacció popular d'indignació, però no es pot dir que hi hagués una preparació organitzada que funcionés prèviament de manera extensiva per tot el país; l'entitat Òmnium Cultural, de fet, es va fer càrrec d'una petició emanada, més que de la societat civil, de la societat política parlamentària i governamental, la qual va voler deixar de banda la possibilitat que fos la PDD l'organitzadora pel fet de ser considerada una organització massa crítica amb l'autonomisme. Tot això es va reflectir en la preparació i les tensions relacionades amb la capçalera, amb el lema de la manifestació i amb l'objectiu de la mateixa, de tal manera que l'objectiu era prou ambigu —es parlava de «nació que decideix» i no de què decidir, si independència, suport a l'estatut del 2006, suport a un nou estatut...— com perquè forces polítiques com el PSC-PSOE o ICV-EUiA o polítics com el president Montilla o el president d'UDC, Duran i Lleida, s'hi sentissin còmodes. És evident, per com es va desenvolupar la manifestació, que una gran majoria de la gent, de procedències molt variades, es manifestà amb un sentiment reivindicatiu contra el TC i a favor d'una sortida independentista i que necessitava expressar el seu descontentament amb la classe política catalana, a la qual considerava quasi com a traïdora o botiflera.

El sociòleg i president de l'Institut d'Estudis Catalans Salvador Giner, a preguntes de l'*Anuari del conflicte 2011* (Giner, 2012) a propòsit d'aquesta mobilització, destaca la seva sensació que no hi havia una gran preparació prèvia, en el sentit que no hi havia una organització al darrere com sí hi ha hagut l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) al davant i darrere de l'11 de Setembre de 2012. Remarca també que, a parer seu, es manifestava l'existència d'una «desincronització entre les institucions polítiques i la societat civil» i de manera premonitòria deia: «Estem en una fase de cansament i d'aquí a un any o dos es reviscolarà el nacionalisme. Són reaccions cícliques... ritmes dels cicles socials igual que els econòmics». En efecte, la multitudinària Diada de 2012 es produeix exactament dos anys després...

En canvi, la mobilització o concentració final de la Marxa cap a la Independència de l'11 setembre de 2012 sí que ha vingut precedida d'una llarga preparació a càrrec d'una Assemblea Nacional Catalana constituïda formalment el 10 de març del mateix 2012, estesa ja dos mesos després per tot Catalunya. El lema i l'objectiu eren molt clars —«Catalunya, nou Estat d'Europa»— i no buscava acostumar els polítics, sinó empènyer-los cap a fora de l'autonomisme i de la Constitució Espanyola en un camí irreversible cap a la independència i la construcció de l'Estat propi. La capçalera estava organitzada reflectint la sobirania i organització populars de l'Assemblea que presidia la mobilització, amb representants de les diverses assemblees territorials i sectorials; després van desfil·lar les entitats i sindicats i finalment les institucions, forces i personalitats polítiques.

El propòsit explícit de la mobilització de l'11 de setembre era, segons es manifesta en els diferents escrits i els debats del Secretariat Nacional de l'ANC, «canviar la dinàmica de les mobilitzacions de la diada a fi que tingui conseqüències polítiques més enllà de l'11 i que l'endemà no sigui un dia qualsevol»; «serà una manifestació proactiva; ara tenim el nostre propi camí marcat cap a l'exercici del dret d'autodeterminació i la construcció de l'Estat propi i l'hem de recórrer amb accions que ens permetin fer passos endavant en positiu».

«La manifestació de la diada 2012», va analitzar posteriorment el sociòleg Salvador Cardús, «va tenir tanta cura del seu caràcter inclusiu, propositiu, democràtic, festiu, il·lusionador, d'afirmació, de voluntat decidida de futur, que el seu missatge no va poder ser alterat. Alguns van procurar ocultar-la, rebaixar-ne les xifres, desdibuixar-ne el context. Però el seu significat no va poder ser pervertit. En poques ocasions una multitud mobilitzada al voltant d'un objectiu polític s'ha pogut expressar amb tanta potència i precisió» (Cardús, 2012).

La mobilització de la Diada era un dels punts culminants del Full de Ruta de l'Assemblea Nacional Catalana, però no era l'únic i formava part d'un seguit de propostes de constitució d'un moviment per la independència que abordarem analitzant diverses accions de la vida política de l'ANC, abans i després de l'11 de setembre.

Prèviament, però, cal destacar un tercer aspecte determinant de la situació social catalana que també afecta profundament tot el moviment social generat aquest 2012: la sèrie de revoltes i protestes ciutadanes conegudes com el Moviment del 15 de Maig o Moviment dels Indignats, que reivindiquen un canvi radical de la política i de la societat, de l'economia i les polítiques de protecció social, greument amenaçades per la crisi econòmica que afecta tot el sistema capitalista mundial, i de les solucions ultraliberals que es volen aplicar però que tenen unes característiques particularment dramàtiques a l'Estat espanyol: creixement enorme de la desocupació, sobretot entre el jovent; esclat de la bombolla immobiliària i de la bombolla financera, amb la consegüent caiguda del crèdit; tancament d'empreses, morositat en les hipoteques i desnonaments creixents; retallades dràstiques en els serveis socials i caiguda en el risc d'una pobresa severa d'una quarta part de la població. La política i els polítics tradicionals no fan front a una necessitat creixent de regeneració ni prenen mesures pensant en l'interès de la població: no es regeneren ni les lleis electorals, ni el finançament dels partits polítics, ni el finançament dels

ajuntaments, ni la llei hipotecària... La corrupció política és moneda corrent en correspondència amb aquesta manca de regeneració.

A la majoria de grans i mitjanes ciutats de Catalunya, i en consonància amb altres ciutats de l'Estat espanyol, començant per la capital Madrid, en molts països europeus i del món, es produeixen moviments de protesta i ocupació de places i carrers que reclamen un canvi radical de la vida econòmica, política i social. Ràpidament a Catalunya aquest moviment pren dimensions de revolta social i nacional alhora, desmarcant-se de l'anomenada «*Spanish Revolution*» i marcant tres punts de dissensió importants: el desacord amb la proposta de circumscripció única, la defensa del dret a l'autodeterminació i la convicció de la nul·la legitimitat de la Constitució Espanyola.

El moviment dels indignats a Catalunya protagonitza nombroses assemblees populars reivindicatives, organitza un bloqueig del Parlament català per denunciar i evitar les retallades que s'hi anaven a aprovar (15 de juny de 2011) i participa de les vagues generals que se succeeixen al llarg del 2011 (27 de gener) i 2012 (29 de març i 14 de novembre). Molt sovint, conflueix també amb el moviment de l'ANC, tot compartint manifestacions i protestes.

En definitiva, la mobilització de l'11 de setembre de 2012 es produeix en un context d'una societat catalana molt complexa on conflueixen diferents conflictes polítics, socials, identitaris, culturals, mediambientals, generacionals... alguns, de gestació molt antiga; d'altres, lligats a la globalització capitalista de només fa unes dècades, a partir del 1989; encara d'altres, fruit de la tercera revolució tecnològica i la reconversió o desaparició de l'industrialisme dels segles XIX-XX i de les corresponents masses obreres industrials i els seus mètodes de lluita.

Ara ens trobem en una societat preparada per a grans salts en les tecnologies del coneixement i on la generació de riquesa conviu amb la vergonya silenciosa de gent desnonada, desocupació galopant, immigració

atrapada en la crisi, malbaratament de recursos i catàstrofe generacional. La desocupació general i, sobretot, la desocupació juvenil ens priva del talent i l'energia de tota una generació. També la ideologia que tendeix a fer tornar les dones a l'esfera privada suposa, en realitat, una gran pèrdua econòmica pel talent desaprofitat i un risc greu per a un model de societat més just.

Aquestes són les condicions socials objectives que conformen una societat catalana, malgrat tot, viva i dinàmica, disposada en els seus segments més emergents a ocupar espais d'autoafirmació individual i col·lectiva. En l'estudi *Valors tous en temps durs. La societat catalana a l'Enquesta Europea de valors de 2009*, Àngel Castiñeira i Javier Elzo (2011) destaquen que la societat catalana es manifesta com a «individualista, liberal, tolerant, plural i democràtica. I també com a més lliure i més exigent, i en ple procés d'autoafirmació identitària», i afegeixen: «la radicalitat democràtica s'expandeix a Catalunya anant de bracet amb el creixement identitari com a poble que s'autopercep sobirà. De fet, l'element que cohesiona els catalans i fonamenta els seus projectes col·lectius és la forta identitat nacional compartida. Es combina així, de manera força original, un individualisme liberal en els valors amb un fort sentiment nacional col·lectiu». Després, l'estudi presenta diferents tipologies de catalans segons dos grans eixos, l'eix societat-individu i l'eix passat-futur, segons si la gent s'agrupa d'acord amb el seu grau d'implicació sociopolítica o de preferència pels interessos individuals o s'agrupa d'acord amb el nivell d'ancoratge cap al passat (tradició) o de desig de projecció i interès en el progrés i el futur.

Si apliquem aquest estudi i aquests eixos a l'acció de l'Assemblea Nacional Catalana des de la seva constitució fins a l'actualitat, una gran majoria d'activitats polítiques responen a aquests eixos, però amb una forta inclinació a l'eix col·lectiu i a l'eix del futur i amb l'aparició d'un eix nacional-social que, en bona part, està a l'origen de la pluralitat d'ingredients i opinions polítiques i les tensions latents dins l'ANC.

Repassem i fem una anàlisi d'unes quantes d'aquestes accions:

El 7 de novembre de 2011 es va omplir completament la nau de la parròquia de Sant Agustí, a la plaça homònima de Barcelona. Es tractava de commemorar políticament el 40è aniversari de la constitució de l'Assemblea de Catalunya, protagonista de la resistència antifranquista dels anys 70, constitució que es va produir en aquesta església el 1971. Convocava l'ANC, encara no constituïda oficialment, i aquell acte subratllava la voluntat de la nova Assemblea de relligar-se amb el passat de lluita antifranquista i amb els seus quatre punts programàtics, que es van considerar encara no aconseguits quant a la reivindicació de l'exercici del dret d'autodeterminació. Ens trobem, doncs, amb l'eix d'ancoratge cap al passat i la tradició de lluita cívica, que serà uns dels valors de l'ANC. Aquesta característica la trobem també en actes com la primera reunió dels 64 membres del Plenari del nou secretariat nacional de la recent constituïda ANC a la nau gòtica de l'església de Sant Francesc de Montblanc (14 d'abril de 2012), vil·la on es reuniren sovint les Corts Catalanes als segles XIV i XV, i en l'elecció de la Seu Vella de Lleida, destruïda i convertida en caserna i cavallerissa per les tropes de Felip V, com a punt de partida de la Marxa cap a la Independència (30 de juny de 2012).

Igualment, l'elecció de La Jonquera per a l'acte nacional «Esborrem la frontera» (19 d'agost de 2012) reivindicava la reunificació dels Països Catalans i, en concret, la desaparició dels efectes del Tractat dels Pirineus (1659), que va separar i repartir el territori català i els catalans entre les monarquies absolutistes dels Habsburg hispànics i dels Borbons de França

Hi ha, doncs, una voluntat manifesta d'ancoratge en la tradició històrica, tant institucional com de lluita popular i de reivindicació de la Catalunya simbòlica, que queda clara en actes nacionals com el de Montserrat (25 d'agost de 2012) o en la insistència amb què es reivindica la tradició de la desobediència civil en matèria fiscal o en matèries polítiques (actes de «No vull pagar» als peatges, objecció fiscal a la campanya d'Hisenda 2012, declaracions de «territori lliure» o «fora de la Constitució» per part de diversos ajuntaments), fins al punt que en l'organigrama de l'ANC existeix una comissió

específica molt activa de «desobediència civil» que programa des d'actes concrets fins a sessions de formació en mètodes de lluita pacifistes.

Allò que resulta interessant en aquests actes de l'ANC és que aquesta voluntat d'ancoratge en la tradició va unida a un contingut polític totalment enfocat al futur en què el projecte d'emancipació nacional identifica Estat propi amb benestar, progrés, llibertat, dignitat, democràcia de base, justícia, inclusió social.

Un altre eix visible en l'ANC és l'eix societat-individu. L'ANC és una organització a la qual s'associen les persones en forma i títol individual, evitant curosament l'entrada d'interessos de partit, amb l'objectiu d'incidir col·lectivament en l'esdevenidor de la comunitat, plantejar i treballar per un projecte d'emancipació de la nació com a conjunt de persones i construir eines i estructures en què aquesta comunitat pugui desenvolupar projectes de vida individuals i col·lectius millors.

Sembla com si aquesta organització hagués recollit aquell vell aforisme que apareixia al *Llibre Roig* de Mao «un home amb una aixada i un cabàs trigaria un milió d'anys a aplanar una muntanya, però un milió d'homes amb un aixada i un cabàs ho farien en un any».

I aquesta és la idea que plana en la munió de reunions i actes que ha realitzat l'ANC al llarg de 2012: un milió o un milió i mig aplanant una muntanya en una llarga marxa cap a la independència. La inspiració no ve, necessàriament, de Mao, perquè la idea es repeteix en la Marxa de la Sal del Mahatma Gandhi el 1930, o la Marxa sobre Washington per aplanar la muntanya de la segregació racial de Martin Luther King el 1963, que són els referents utilitzats per l'ANC en la seva preparació de la Marxa cap a la Independència de l'11 de setembre: «un poble unit en marxa», no un conjunt inconnex de persones individuals sinó un conjunt d'individus que comparteix un projecte i s'aplega en una tasca comuna.

Aquest esperit es troba en tres tipus d'activitats que es repeteixen en el dia a dia de l'ANC: les reunions, presentacions i actes de debat de les assemblees territorials i sectorials, interns i externs; les mobilitzacions i actes de carrer dirigits al conjunt de la població, als simpatitzants, però, sobretot, als indiferents, refractaris, temorencs o decididament hostils, i les trobades de formació dels afiliats a l'ANC.

En el primer tipus trobem les reunions del Plenari del secretariat nacional que van servir per preparar des del mes d'abril de 2012 la Marxa de l'11 de setembre, acte final d'una Marxa que va començar el 30 de juny a Lleida. Abans, la constitució de l'Assemblea Nacional Catalana (10 de març 2012) va ocupar gairebé tres mesos d'intensos debats i esmenes al Full de Ruta, als Estatuts i al Reglament de Règim Intern d'una organització que es dibuixava com un gran moviment cívic que es proposava agrupar de manera àmplia gent de tota condició a títol individual, sense distinció d'orígens, ideologia o afiliació, que defensaven que la nació catalana ha de poder pronunciar-se en referèndum d'autodeterminació sobre el dret de tenir un estat propi i construir un país independent. La composició individual i el funcionament assembleari eren indiscutibles i l'elecció dels responsables des dels membres del secretariat nacional (un total de 75 —50 per les assemblees territorials i 25 pel territori nacional—) i els responsables de cada territorial va ser per presentació de candidatures voluntàries i votació d'elecció, oberta a tots els afiliats.

Des del 14 d'abril fins a l'11 de setembre, vuit reunions del secretariat nacional van anar fent el seguiment des diferents actes de la Marxa cap a la Independència —més de 500 al llarg d'aquests mesos— i la preparació política i logística de l'11-S.

Dues sessions més van ser destinades a preparar l'entrevista amb la Presidència de la Generalitat, un cop concedida, i avaluar-ne els resultats.

Actes de debat, se n'han fet centenars al llarg de 2012: un exemple seria el debat que va omplir un diumenge (04.11.12) el Centre cívic Joan Oliver

«Pere Quart» de les Corts de Barcelona: *Cap a la independència! Tens dubtes? Vine i pregunta tot allò que vulguis*, i realment els veïns i veïnes van venir i preguntar durant tres hores...

El segon tipus serien les mobilitzacions de carrer. Les més importants han estat les destinades a sacsejar la vida política dels pobles i, sobretot, de la capital de Catalunya: cada territorial dels districtes de Barcelona es va encarregar d'organitzar la Marxa cap a la Independència amb un esquema de treball que incloïa la participació d'un nombre significatiu del veïnat, l'ocupació dels carrers més importants del districte en una desfilada reivindicativa i l'acabament de l'acte polític a l'interior de la seu del districte amb la implicació en la crida per l'11 de setembre del regidor/regidora. L'èxit va ser notable, sobretot a Sants-la Bordeta (09.07.12), Gràcia (23.08.12), Horta-Guinardó (04.09.12), les Corts (05.09.12), Sant Martí (06.09.12), Sant Andreu (07.09.12).

El que és més habitual, però, són els actes tant territorials com sectorials de presentació del projecte de l'ANC. Són especialment interessants els dirigits al món del treball i a les comunitats de recent incorporació a Catalunya. Un exemple seria la presentació davant la comunitat catalano-sikh al temple sikh Gurdwara Nanaksar de l'Hospitalet de Llobregat (23 d'octubre de 2012), organitzada per la sectorial d'immigrants, o la presentació davant representants de col·lectius obrers (21 de juliol de 2012). Les presentacions sempre signifiquen que aquell sector o comunitat inicia una relació de contacte amb l'ANC de la qual se'n farà un seguiment; d'aquesta manera, els contactes amb el món dels sindicats obrers van abocar a una declaració conjunta de l'ANC i els sindicats convocants de la vaga general del 14N, on es fa un «reconeixement públic de la necessitat de fonamentar en el principi del Dret de decidir les transformacions nacionals i socials que la majoria de ciutadans i ciutadanes de Catalunya necessiten i demanden» (ANC et al, 2012).

Tot plegat, són mostres de la voluntat inclusiva i de transversalitat social que manifesta l'ANC amb la convicció, diuen, «que no hi haurà majoria social per l'autodeterminació i la construcció de l'Estat propi sense la participació de la

classe treballadora i la força mobilitzadora i les formes de lluita social del moviment obrer» i «sense la participació de les comunitats nouvingudes, tinguin l'estatus legal que tinguin en l'actualitat» (10 d'octubre de 2012).

Un exemple d'acte de formació seria la trobada que dissabte 27 d'octubre es va fer a l'Orfeó Catalònia de Cornellà amb els responsables de les assemblees territorials de l'ANC del Baix Llobregat. Es tractava d'una de les habituals sessions de formació per al foment de microlideratges programada per la comissió de formació de l'ANC. L'objectiu d'aquestes sessions és triple: incrementar les capacitats comunicatives, organitzatives i de reflexió dels membres de l'ANC. S'hi fa una sessió teòrica per reforçar marcs mentals i raons argumentatives de l'Estat propi, i desfer tòpics i fantasies que no deixen tocar de peus a terra. Es treballen components de tipus emocional relacionats amb les emocions bàsiques, sobretot la por, el coratge, l'enuig, l'alegria, i es fa un intercanvi de parers sobre els punts forts i els febles de l'ANC i del procés d'independència, les oportunitats que cal aprofitar i les amenaces que s'han de neutralitzar. Finalment, els participants en la formació escenifiquen situacions de carrer o d'interlocució possibles per avaluar-ne la pertinència i corregir-ne el que no es considera adient. Com aquesta, són dotzenes les sessions de formació que s'han fet per tot Catalunya.

L'eix nacional-social, hem remarcat que és un eix que està en l'origen d'alguns conflictes i tensions latents dins l'ANC: hi ha qui defensa que la construcció de l'Estat català independent és absolutament prioritària i s'anteposa a qualsevol consideració de tipus «primer aturem la crisi i sortim de les situacions més desesperades de desocupació i pobresa, i després ja parlarem d'autodeterminació i independència». Argumenten que sense tenir a les pròpies mans els ressorts polítics, econòmics i socials per superar la crisi, la nació catalana s'enfonsarà en una situació cada cop més dura de dominació i espoliació de tipus colonial. Altres plantegen que una majoria social a favor de la independència només s'aconseguirà si la gent veu que la construcció de l'estat propi significa precisament la prioritització del benestar dels més desfavorits i relliga el canvi nacional al canvi social. Uns veuen amb recel

declaracions com les de suport de l'ANC a la vaga del 14-N, i altres treballen per obrir l'ANC a sectors socials únicament interessats en canvis de condicions socials.

Tot plegat demostra que estem davant d'un moviment de llarg abast que va molt més enllà del que alguns anomenen «conflictes identitaris que criden l'atenció», davant d'un moviment social que no se sap explicar bé des dels mètodes més tradicionals de les ciències socials.

ANC i moviments socials

La constitució de l'ANC, les seves característiques i les seves accions al llarg de 2012 demostren que estem davant d'un fenomen que no és únicament polític —a la manera tradicional de com s'encarrila la política en els sistemes democràtics a través dels partits polítics—, ni tampoc és un moviment social tradicional —tal com es parla del moviment pacifista, feminista, okupa, antinuclear, ecologista, altermundista, etc.—.

La definició més tradicional de moviment social és la d'una agrupació de gent o entitats amb una idea o unes idees de tipus social que té per objectiu implantar-les en la societat, ens els agents socials i civils, en els poders públics, amb una voluntat explícita de canvi en la societat i en la mentalitat social més que de trencament o capgirament radical de la situació: això és el que trobem en moviments com el feminista, o la revolta contra els servei militar, o els moviments ecologistes de tipus conservacionista, etc.

A finals del segle xx, però, apareixen els primers símptomes de les conseqüències de l'increment de l'educació, de l'accés majoritari a l'alfabetització i a l'escolarització, a les fonts d'informació de tot tipus, entre elles a la informació política. Les masses urbanes, més instruïdes, se senten més competents per intervenir amb opinions i iniciatives en l'escena política i comencen a qüestionar l'autoritat jerarquitzada i burocratitzada de la política, la

religió, els exèrcits, les estructures socials com la família, les identitats individuals i col·lectives com la identitat sexual i la identitat nacional (dels carnets que reparteixen alguns estats).

En efecte, a partir dels anys seixanta del segle passat, comencen a esgotar-se els mètodes de canvi social a través dels partits i sindicats i apareixen noves formes de moviments, lligats potser tant a postulats del marxisme heterodox com a postulats llibertaris o a les noves necessitats d'identitat i d'organització col·lectiva compatibles amb la individualitat que planteja la modernitat.

Al mateix temps, tota la segona meitat del segle xx apareix sacsejada pels moviments de descolonització a l'Àsia i l'Àfrica, moviments que plantegen tant la necessitat de l'acció armada com la necessitat d'una amplíssima mobilització de masses, i és la mobilització i organització de masses la que, finalment, esdevé imprescindible per aconseguir els objectius de canvi polític i social i el trencament de la colònia amb les forces dominants de la metròpoli.

A totes aquestes transformacions de tipus social i polític, cal afegir-hi elements de tipus psicològic individual i col·lectiu que comparteixen col·lectius dominats com el de les dones, el dels negres, el de les nacions dominades, el d'opcions sexuals discriminades, el dels immigrants pobres... és a dir, els dels «humiliats i ofesos», aquells que el poeta Bello va definir com «tots els qui mai no han guanyat una batalla». Aquests col·lectius, aclaparats per totes les seqüeles de l'alienació i d'un estat de pèrdua de l'autoestima individual i col·lectiva, marcats per un autoodi profund, només recuperaran el seu protagonisme social en igualtat i dignitat si entren en un procés de mobilització col·lectiu que defineixi clarament l'adversari que cal combatre, dibuixi els camins que cal recórrer i els límits del sistema que cal transgredir a fi sortir del sentiment d'inferioritat, recuperar la dignitat i ser l'amo del propi relat i no l'esclau del discurs dominant.

Tard, però inexorablement, tots aquests canvis han arribat a la societat catalana amb el desglaç del postfranquisme: tot està qüestionat i cap de les estructures que apuntalaven l'Estat espanyol postfranquista —la monarquia, l'arquitectura autonòmica, l'Església catòlica, els partits i sindicats, les patronals, els tribunals Constitucional i Suprem, la Constitució, el sistema financer— ha pogut demostrar cap solidesa ni mantenir la lleialtat de la gent.

Des del punt de vista de sociòlegs com Alberto Melucci (2001) o Manuel Castells (2012), un moviment d'emancipació nacional com el que s'està desenvolupant a Catalunya amb organitzacions com l'ANC tindria moltes de les característiques que s'atribueixen als nous moviments socials. Està configurat com un conjunt de xarxes de solidaritat amb fortes connotacions culturals (de la nació cultural, en el nostre cas, que dona suport a la nació política); defineix clarament l'adversari —l'oligarquia de l'Estat espanyol en el seu conjunt, inclosa l'oligarquia còmplice de la nació sotmesa, els històricament i popularment denominats «botiflers»—; presenta una gran heterogeneïtat de components de tot tipus (a l'ANC hi ha des d'unes sectorials de bombers, taxistes, enginyers, docents... fins a unes sectorials de jubilats, de gais-lesbianes-transsexuals, de jovent, d'investigadors...), i en la manifestació de l'11-S era manifesta la participació heterogènia de tota la comunitat.

La radicalitat dels plantejaments i les propostes del moviment són clares, i la base ideològica en els grans conceptes de «llibertat, dignitat nacional, radicalitat democràtica, justícia, progrés social» també (manifest novembre 2012: *Per què hem de votar independència, per què Catalunya ha d'esdevenir un nou estat d'Europa*). Aquesta radicalitat enfronta l'ANC amb la política pròpia dels partits i provoca tensions entre els seus membres perquè la fa esdevenir un moviment amb poca negociabilitat, cosa que també és una característica dels nous moviments socials. En tractar-se d'un moviment tendent a la totalitat social, perquè afecta a la nació com a estructura política i social, es manifesta també interrelacionant l'esfera pública i la privada: per exemple, la qüestió de la identitat política o el tema de la lleialtat a la llengua afecten al conjunt social tant en l'esfera privada (la llengua es transmet,

sobretot, de pares a fills) com pública (la llengua és del comú i l'identifica com a grup)

En definitiva, lluny de contemplar-lo com un moviment reaccionari, conservador o carca, com alguns opinen que és el moviment independentista català actual, altres analistes afirmen que aquest presenta moltes de les característiques de la modernitat: estaria a mig camí del que Manuel Castells identifica com a identitats de resistència i com a identitats-projecte en les quals intervé —i molt— la confrontació entre identitat i globalització, entre la dictadura dels mercats en el capitalisme actual i la defensa d'allò que és propi dels individus i de les comunitats històriques que defensen el seu dret a una existència autocentrada i autogovernada.³

L'Anuari *Societat catalana 2012*, editat per la Societat Catalana de Sociologia (2012), filial de l'Institut d'Estudis Catalans, remarca que «aquest any serà conegut com l'any de la indignació» i, en la Introducció, el sociòleg Josep M. Masjuan parla de «nous moviments socials que prenen unes noves formes d'organització i acció a Catalunya: el moviment 15-M i el moviment per la independència de Catalunya» i afegeix: “Els uns es mostren indignats per les conseqüències de la crisi econòmica que afecten negativament aquells que menys responsabilitat tenen en el seu desencadenament i procés posterior, i els altres es mostren indignats pel maltractament de Catalunya i els seus habitants per part de l'Estat espanyol».

En efecte, aquests són els dos grans moviments protagonistes d'aquest 2012 i, per això, val la pena veure quines afinitats comparteixen i què els diferencia.

³ Castells, Manuel, *Globalització i identitat. Una perspectiva comparada*. Idees 21-2004; Conferència inaugural a les Jornades “Els valors avui a l'Europa Meridional”, organitzades pel Centre d'Estudis de Temes Contemporanis (CETC), l'Institut Europeu de la Mediterrània i el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 28, 29 i 30 d'abril de 2003. Pàgs. 17-28.

El moviment 15-M no es configura com una estructura organitzativa amb representants, sinó com un procés de persones en moviment —això sí, arrelades a un territori— que comparteixen una denúncia de les formes de representació política, formes que no tan sols no serveixen per protegir la gent dels efectes d'una crisi que no han causat, sinó que estan en gran part a la base de la impostura en què s'ha convertit tot el sistema polític i econòmic. Manuel Castells (2013) escriu a *La Vanguardia* que «el 15-M és una pràctica col·lectiva i individual canviant i diversificada, que viu en la xarxa i als carrers, i els components de la qual prenen iniciatives de tot tipus, de la defensa contra l'escàndol de les hipoteques a la proposta de llei electoral que democratitzi la política». El 15-M s'ha anat expressant en l'espai públic, en acampades, en manifestacions, en assemblees de barri i en accions puntuals de denúncia, en múltiples iniciatives que no són, tanmateix, un programa. «Últimament es parla —diu Manuel Castells— d'un projecte ("partit del futur" l'anomenen) dirigit més al sistema institucional amb l'objectiu de transformar la manera de fer política mitjançant la democràcia directa instrumentada a través d'internet, proposant referèndums sobre temes clau, coelaborant propostes legislatives mitjançant consultes i debats en l'espai públic, urbà i cibernètic, plantejant mesures concretes a debatre entre la ciutadania i servint alhora de plataforma per a propostes que surtin de la gent». Aquesta és una manera d'actuar que té punts de coincidència amb la manera d'actuar de l'ANC, que també s'expressa en l'espai públic, ocupa places i carrers i utilitza l'espai cibernètic per proposar debats, consultes i preses de posició.

Tant el moviment dels indignats com el moviment independentista no són moviments que mirin cap endins: tots dos tenen els seus objectius d'enllaçar internacionalment amb moviments socials que tenen objectius semblants. Les protestes antiglobalització i altermundistes tenen ressò i complicitats tant entre el moviment 15-M com entre el moviment independentista. Però les semblances acaben aquí. El 15-M busca i troba complicitats a nivell mundial entre les col·lectivitats afectades per la crisi mundial; l'ANC i el moviment independentista plantegen en el seu full de ruta la

necessitat de treballar internacionalment i de buscar l'empara de la comunitat internacional per als seus fins polítics tant entre les comunitats amb situacions i objectius semblants com entre aquells països que es considera que tenen un pes estratègic en el futur de la nació que es vol independitzar. Alguns analistes titllen moviments com el dels indignats d'oberts al món i veuen en els moviments independentistes tics de tancament i isolament. De fet, confonen la voluntat d'autocentrament característica de les comunitats que volen recuperar una mirada i un lloc propis al món amb una tendència malaltissa a l'autocontemplació, amb el rebuig d'allò que és diferent o que prové de fora i que seria vist com una amenaça per a la supervivència de la nació.

En el cas català, després que les consultes sobre la independència busquessin expressament la inclusió de tota la població de més de setze anys empadronada als municipis, és difícil defensar la teoria que el moviment independentista català busca l'exclusió, té tendències de xenofòbia i racisme, o només està interessat en aixecar fronteres i excloure la població d'altres procedències. Ben al contrari, es considera que una part important de l'actual població catalana, pels seus orígens immigrants, té llaços de tota mena amb països de tot el món, inclosa, naturalment, Espanya, i que aquesta característica és un valor favorable molt important per assegurar complicitats, simpaties i comprensió en àmplies zones del món d'on procedeixen molts catalans.

Tanmateix, el moviment 15-M no deixa de ser una proposta regeneracionista a l'estil del regeneracionisme espanyol de finals del XIX i començaments del XX: en cap moment posa en qüestió l'estructura de l'Estat com a estructura de poder de les oligarquies dominants; més aviat la reforça amb propostes com la circumscripció única espanyola i la manera com construeix un epicentre radial de la protesta (no és cap casualitat el simbolisme que presenta l'ocupació i revolta a partir del quilòmetre zero de la Puerta del Sol); en cap moment posa en qüestió el marc polític d'unes autonomies organitzades com a feus d'un caciquisme i un clientelisme secular, ara renovat.

El moviment que l'ANC impulsa és tota una altra cosa, tot i que té alguns aspectes semblants quant a ús de les xarxes socials, de l'espai cibernètic i de l'espai públic. L'objectiu de la seva acció no es pot considerar regeneracionista respecte a l'Estat espanyol sinó rupturista-revolucionari, en tant que es proposa trencar amb l'Estat i les seves xarxes oligàrquiques, propòsit que pressuposa un capgirament social certament revolucionari. Les oligarquies financeres i industrials catalanes estan massa infeudades al poder de l'Estat espanyol, formen part d'aquest poder i no hi trencaran si no és que no tenen cap altra sortida o els surt més beneficiós l'Estat propi. Una anàlisi objectiva del joc de forces socials que es mouen en el procés sobiranista detecta de seguida que els sectors socials interessats a tirar endavant la construcció de l'Estat propi són fonamentalment sectors de les classes populars, petita burgesia i mitjana burgesia que, a mida que la crisi econòmica i social els colpeja, van accentuant la seva simpatia envers un moviment que planteja un canvi substancial del panorama polític i social. Les últimes eleccions catalanes i els seus resultats no han fet més que reflectir aquesta realitat.

A part d'aquest caràcter rupturista dels objectius del moviment independentista, que el diferencia d'altres moviments com el dels indignats, hi ha altres característiques que té l'ANC que la converteixen en una organització/moviment social que aspira a ser una plataforma estratègica capaç de tirar endavant el procés d'autodeterminació política i el procés de canvi social amb una dinàmica pròpia que l'allunya de la dinàmica dels partits. L'ANC ha decidit estatutàriament que no es convertirà en partit ni intervindrà en unes eleccions, però aspira a ser un agent polític i social capaç de condicionar la dinàmica del país, com s'ha demostrat arran de l'11 de setembre. Aquesta dinàmica pròpia comporta una estratègia basada en l'organització popular d'agrupacions de persones vinculades a un territori (població o comarca) i/o a una professió, unides per la voluntat de treballar per l'emancipació nacional i social i, en concret, perquè el poble, en aquest cas la part de la nació catalana que és Catalunya, pugui materialitzar aquesta emancipació votant en un referèndum d'autodeterminació i implicant-se en la construcció d'un Estat propi.

Aquesta estratègia dóna lloc a les anomenades Assemblees Territorials i Sectorials per la Independència i, per tant, a unes fórmules organitzatives que tenen una continuïtat i un creixement constant. En aquests moments hi ha 401 assemblees territorials i 40 de sectorials. Cada assemblea territorial i sectorial té un mínim de tres responsables que gestionen la secretaria, les finances i la coordinació, però la vinculació prioritària per a un associat és la territorial: una persona d'una sectorial ha d'estar adscrita a una territorial, però una persona d'una territorial pot treballar únicament al territori i no estar vinculada a cap sectorial. És evident que el moviment del 15-M no s'ha proposat tenir cap estructura d'aquest tipus; com diu el professor Castells, el 15-M és una pràctica col·lectiva i individual que viu a les xarxes i al carrer. A Catalunya hi ha persones, moments i accions del moviment independentista que conviuen, estan en contacte i col·laboren amb el moviment dels indignats, i viceversa.

Una altra diferència molt clara rau en el programa d'actuació: l'ANC va aprovar el 10 de març de 2012, en el seu acte de constitució, un Full de Ruta en el qual constava una estratègia de col·laboració amb l'Associació de Municipis per la Independència (AMI) amb un objectiu clar: treballar per aconseguir una majoria social sòlida i comprovable en favor d'un referèndum d'autodeterminació en què el Sí fos un guanyador irrefutable i una mobilització de la població en favor d'aquest objectiu també clara i contundent, que es fixava per a l'11 de setembre. Aquest full de ruta és evident que ha anat avançant fins a la situació actual: la mobilització de l'11 de setembre va provocar la dissolució del Parlament i la convocatòria d'eleccions catalanes anticipades, el resultat de les quals ha donat un panorama nou de més fortalesa de l'esquerra independentista i més debilitat d'una dreta que es reclama també del sobiranisme. L'ANC, ara, està pendent de la seva segona Assemblea General, programada per al 16 de març de 2013, que ha d'actualitzar el seu Full de Ruta fins al 2014. Anomenen aquesta fase «d'establiment de les condicions objectives per aconseguir la independència», però els seus objectius segueixen sent els mateixos: «ampliar i consolidar una majoria social a favor de la independència de Catalunya i, per tant, fer arribar

missatges positius i racionals als sectors socials més refractaris, contraris o indiferents al procés; constituir tantes assemblees territorials i sectorials com sigui possible i fomentar i consolidar les relacions amb totes les entitats i organitzacions socials i polítiques del seu àmbit; continuar pressionant l'estament polític i donar-li suport en totes aquelles decisions i accions que vagin encaminades a avançar cap a l'Estat propi; continuar treballant, organitzant-se i mobilitzant la societat per aconseguir l'objectiu de la independència; aconseguir una àmplia extensió i difusió del conflicte a nivell internacional; treballar coordinadament amb els moviments cívics similars de la resta de països catalans» (*Proposta de Full de Ruta 2013-2014*).

És fàcil concloure que l'ANC continuarà sent un dels protagonistes dels moviments socials a Catalunya en els pròxims anys i que les repercussions a la resta de Països Catalans seran ràpides i políticament rellevants.

Bibliografia

ASSOCIACIÓ CATALANA DE SOCIOLOGIA (2012). *Societat catalana 2012*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona.

ANC ET AL. (2012). *Declaració conjunta ANC i els Sindicats convocants a la vaga general 14-N*, Barcelona, 6 de novembre de 2012.

CARDÚS, SALVADOR (2012). «No postergar l'inevitable», *La Vanguardia*, 10 de setembre de 2012: p. 24.

CASTELLS, MANUEL (2012). *Redes de indignación y esperanza: los movimientos sociales en la era de internet*, Alianza Editorial, Madrid, 2012.

CASTELLS, MANUEL (2013). «Partit del futur», *La Vanguardia*, 12 de gener de 2013: p. 21.

CASTIÑEIRA, ÀNGEL, JAVIER EIZO (2011). *Valors tous en temps durs. La societat catalana a l'Enquesta Europea de valors de 2009*, Esade-Fundació Lluís Carulla, Barcelona.

GINER, SALVADOR (2012). «Entrevista a Salvador Giner» (vídeo), *Anuari del conflicte 2011*, a <http://observatoridelconflictesocial.org>.

MELUCCI, ALBERTO (2001). *Vivencia y convivencia. Teoría social para una era de la información*, Ed. Trotta, Madrid.

PDD (2008). *Balanç polític de la PDD*, juny de 2008.